

**Висновки.** Вивчення народного декоративно-прикладного мистецтва є ефективним засобом виховання в студентів як національної самосвідомості, так і художніх здібностей. Слід залучати їх до народної культури у всій її цілісності, комплексності та різноманітності проявів. На наш погляд, це непросте завдання може бути розв'язане з позицій комплексного підходу до виховання й навчання в умовах інтеграції мистецтв - об'єктивної основи, на якій найбільш повно здійснюється вплив мистецтва на студентів.

Традиційне декоративно-прикладне мистецтво визначає художню специфіку народної культури і, на нашу думку, може й повинно нині стати засобом національного відродження та естетичного виховання молоді. Ми переконані, що декоративно-прикладне мистецтво - це саме такий засіб педагогіки, що викликає найоптимальніший емоційний стан для формування культури особистості, в якому найяскравіше визначені всі етапи її формування: виявлення, засвоєння, створення та передачі народних, культурних, моральних й матеріальних цінностей.

### Література

1. Гаврилюк Л.И. *Эстетическая культура и социальный прогресс: Проблема эстетического как феномен культуры*. - К: Наук, думка, 1978. - 244 с.
2. Калашник Н.Г. *Естетичні смаки: їх витоки і формування* / Запоріж. юрид. ун-т. - Запоріжжя: Просвіта, 2001. - 343 с.
3. Китова С. *Полотняний літопис України: Монографія*. - Черкаси, 2000.
4. Колесник М.І. *Про естетичні здібності людини*. - К: "Мистецтво", 1966. - 114 с.
5. *Національна доктрина розвитку освіти України* // *Освіта України*. - 2002. - 23 квітня.
6. Олекса Воропай. *Звичаї нашого народу: Етнографічний нарис*. - Київ.: Акціонерне видавничо-поліграфічне товариство "Оберіг", 1993. - 579 с.
7. Ухвала III Міжнародного конгресу // *Українознавство*. - 2009. - Номер 4. - 327 с. - О. 60-63.
8. Фірсова Л.С. *Формування естетичних оцінних суджень майбутніх вчителів засобами декоративно-прикладного мистецтва* // *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. - Кіровоград: КДПУ, 1998. - Вип. 14. - С. 120-123.
9. Яковлев Е.Г. *Эстетический вкус как категория эстетики*. - М.: Знание, 1986. - 64 с.

УДК 378: 37.036

І.Д. МАТКОВСЬКА

### ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ПРАВОВОЇ ОСВІТИ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ У СУЧАСНИХ УМОВАХ РОЗБУДОВИ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

**Анотація.** У статті розглядається проблема вдосконалення системи правової освіти студентської молоді у сучасних умовах розбудови громадянського суспільства в Україні та впровадження ефективних організаційних форм та методів формування правосвідомості студентської молоді у навчально-виховному процесі.

**Ключові слова:** правосвідомість, правова освіта, правова культура, громадянські цінності.

**Анотация.** В статье рассматривается проблема усовершенствования системы правового образования студенческой молодежи в современных условиях построения гражданского общества в Украине и внедрения эффективных организационных форм и методов формирования правосознания студенческой молодежи в учебно-воспитательном процессе.

**Ключевые слова:** правосознание, правовое образование, правовая культура, гражданские ценности.

**Annotation.** In the article consider the problem perfection of system legal education of students youth in modern conditions construction public society in Ukraine and

inculcation effective organize form legal selfconsciousness of students youth in educational and upbringing process.

**Key words:** legal selfconsciousness, legal education, legal culture, public values.

**Постановка проблеми.** З набуттям Україною незалежності було проголошено необхідність її побудови як правової держави, орієнтованої на загальнолюдські цінності. Це стало принциповим напрямом розвитку України на засадах демократії, пріоритетності прав людини, необхідною передумовою повноцінного входження нашої країни до світової та європейської спільноти.

Україна як суверенна держава вже має ціле покоління своїх громадян, що зросло за період її незалежності. Цьому новому поколінню незалежної України належить продовжувати розбудову розвиненого демократичного українського суспільства та утвердження принципів верховенства права. Наша держава приєдналася до міжнародних угод, що встановлюють загальновизнані міжнародні стандарти у сфері прав і свобод людини та громадянина. Успішною умовою втілення в життя закладених у цих документах принципів і норм є правова освіченість молодих громадян України, що включає відповідні знання і правильне розуміння права, вміння використовувати ці знання на практиці та застосовувати правові засоби захисту порушених прав та законних інтересів. На особливу увагу з точки дотримання прав і свобод людини заслуговує становище української молоді як важливої вікової та соціальної категорії громадян.

Серед актуальних проблем, що їх висунуло сьогодення незалежної України перед педагогами, юристами, психологами та працівниками різних державних і громадських інституцій, гостро постала проблема правової освіти та виховання дітей і молоді, як складова комплексної програми навчання і виховання національної системи освіти. Оновлення змісту освіти, впровадження нових пріоритетних напрямів, основних шляхів реформування, нових підходів, виховних систем, форм і методів навчання і виховання та пошуку шляхів і засобів їх реалізації, як наголошується в «Державній національній програмі «Освіта. Україна XXI століття», - важлива ланка в реформуванні «освіти в Україні і передбачає приведення його у відповідність з сучасними потребами особи і суспільства».

Правова освіта виступає засобом отримання правових знань та практичних навичок, інструментом підвищення загального рівня правової культури у суспільстві та формування високої правосвідомості молодих громадян нашої держави. Національна програма правової освіти населення, затверджена Указом Президента України від 18 жовтня 2001 року № 992/2001, основними своїми завданнями визначає підвищення рівня правової підготовки населення, насамперед студентської та учнівської молоді [8].

Реалізація завдань правової освіти, як слушно зауважує В. Андрейцев, має впроваджуватися «з урахуванням сучасних вимог до державотворення і правового забезпечення всієї гами людської діяльності, вироблення підходів до її усвідомлення і сприйняття як елементу державної політики, складової соціального прогресу, утвердження верховенства права і закону, прав людини і громадянина, впровадження цивілізованих форм суверенітету, територіальної цілісності й національної безпеки України» [1].

Сутність поняття «правова освіта», «правовиховна робота» тривалий час залишалась поза увагою держави, системи освіти. У сучасному українському суспільстві актуальність правової освіти та правового виховання студентської молоді великою мірою зумовлюється потребою державотворчих процесів на засадах гуманізму, демократії, соціальної справедливості, власне процесом відродження нації.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Питання становлення та розвитку правової освіти в Україні досліджували українські науковці, зокрема: питання стану правничої освіти в Україні - Ю. Шемшученко, В. Андрейцев, В. Сущенко, С. Савченко, Г. Мурашиний; підготовку викладачів правознавства для освітньої галузі - Б. Андрушишин; науково-теоретичне обґрунтування правової освіти розробляли: В. Денисов, П. Рабинович, В. Семенов, І. Усенко, Л. Заблоцька, І. Котюк, О. Пометун; формування правосвідомості молоді у закладах професійної освіти - Н. Ткачова; соціально-педагогічну профілактику правопорушень важковиховуваних учнів - В. Оржеховська, В. Пастухов, В. Терещенко; формування уявлень у підлітків про права та обов'язки - І. Васильківська, В. Вітвицька, С. Керенко.

У практиці правового забезпечення освітянських закладів крім педагогічних використовуються провідні положення теорії правознавства. В наукових працях вчених, педагогів та психологів особливе значення надається гуманістичному підходу до формування в учнів правової культури, що передбачає поєднання правових знань та правової поведінки (Г. Балл, С. Гончаренко, І. Зязюн, М. Костицький, В. Кремень, В. Медведєв, Н. Ничкало, С. Яковенко), висвітлюється психологічний досвід з проблеми засвоєння учнями правових знань (О. Асмолов, Б. Братусь, Л. Коган, І. Кон, О. Леонтьєв, В. Шатенко, А. Титаренко), наголошується необхідність створення психологічних умов формування правосвідомості учнів, необхідності використання інноваційних педагогічних технологій (В. Кондратенко, В. Моляко, Л. Одерій, В. Оржеховська, В. Орлов, С. Сисоєва, Н. Ткачова, В. Якубовський).

**Формулювання цілей статті.** Мету означеної статті ми вбачаємо у визначенні завдань вдосконалення правової освіти студентської молоді у сучасних умовах розбудови громадянського суспільства в Україні та впровадженні ефективних організаційних форм та методів формування правосвідомості студентської молоді у навчально-виховному процесі.

**Виклад основного матеріалу.** Зміст правової освіти - це бажаний результат, якого повинна досягти особа в процесі навчальної діяльності і який полягає в оволодінні нею системою знань, умінь і навичок, досвідом практичної діяльності, громадських, світоглядних і професійно значущих особистих якостей.

Зміст правового навчання - це засіб, за допомогою якого досягається результат правової освіти. Він є змістом і структурою навчальної інформації, що опановується студентом, відображається у освітньо-професійних програмах підготовки, навчальних планах, програмах навчальних дисциплін, підручниках, посібниках, інших дидактичних матеріалах. Крім того, до змісту правової освіти відносять комплекс практичних задач, завдань і вправ, що забезпечують формування професійних і навчальних умінь і навичок, первинного досвіду громадської діяльності.

При виборі форм надання правової освіти педагог повинен враховувати ознаки громадянського суспільства:

- вільні відносини між суб'єктами громадянського суспільства;
- цінування громадянських прав вище за державні закони;
- забезпечення прав і свобод особистості, можливостей реалізації її інтересів і прагнень, політичного, ідеологічного плюралізму;
- саморегуляція відносин між людьми, їх асоціаціями та добровільними об'єднаннями на основі соціальних і психічних норм регуляторів суспільного життя;
- багатство соціальних ініціатив;
- збереження відповідних традицій, культури тощо.

Вимоги до змісту вищої освіти визначаються державою і змінюються відповідно до зміни рівня правового розвитку суспільства. Згідно ст. 15 Закону України «Про вищу освіту»: «Державні стандарти освіти встановлюють вимоги до змісту,

обсягу і рівня освітньої та фахової підготовки в Україні. Вони є основою оцінки освітнього та освітньо-кваліфікаційного рівня громадян незалежно від форми одержання освіти» [3].

Правова освіта та виховання повинні стати одним із магістральних напрямів у роботі викладацького складу. При цьому їхня робота має базуватися на правових нормах, принципах гуманізму та демократизму. З метою ефективного розв'язання даної проблеми необхідно застосовувати комплексну систему що поєднує в собі оптимальний вибір змісту, форм, методів, принципів, шляхів та засобів її реалізації.

Цього можна досягти, на нашу думку, за умови вироблення на основі поєднання головних галузей правознавства, педагогіки, соціальної педагогіки, психології, юридичної психології та інших суміжних наук цілісної комплексної загальнодержавної концепції, зокрема в сучасних умовах розбудови громадянського суспільства в Україні.

У концепції правової освіти повинні бути сфокусовані також елементи економіки і соціальної психології, наукової теорії і соціальної практики. Тобто, загальнодержавна концепція має носити комплексний характер. Вважаємо, що за умови вмілої реалізації таких основних концептуальних положень, які повинні скласти частину комплексної системи, можна ефективно вирішувати проблему правової освіти і виховання.

Головні завдання правової освіти та виховання студентської молоді ми визначаємо:

- чітко окреслена цілеспрямованість і безперервність навчально-виховного процесу в межах навчального закладу, позааудиторної роботи зі студентами;
- розширення і поглиблення правових знань, формування у свідомості студентів переконань та вироблення практичних умінь і навичок їх застосування;
- формування усвідомлення наслідків будь-яких порушень правопорядку;
- врахування особливостей умов конкретного регіону;
- використання принципів зв'язку з життям, комплексного підходу до виховання, забезпечення єдності свідомості та поведінки;
- поєднання поваги до особистості з вимогливістю;
- опора на позитивне в особистості;
- врахування вікових та індивідуальних особливостей студентської молоді;
- уміле поєднання з принципами і методів виховання - переконання, прикладу, привчання, створення спеціальних виховних ситуацій, а також в разі крайньої необхідності примусу та покарання;
- використання нагромадженого вітчизняного та зарубіжного теоретико-методологічного надбання та практичного досвіду (розробка спеціальних пам'яток, листівок, плакатів, буклетів та іншої наочної агітації);
- єдність зусиль державних і громадських інститутів.

Крім того, правова освіта та виховання вимагають впливу на особистість через оптимальний вибір змісту, форм, методів та чіткої структури навчально-виховного процесу. Тільки комплексний підхід забезпечить успіх на цій ділянці роботи з участю висококваліфікованих педагогів, спеціалістів-практиків.

Аналіз стану проблеми, що вивчається в практиці вищих навчальних закладів, та проведені нами дослідження у Міжнародному економіко-гуманітарному університеті та Рівненському державному аграрному коледжі дозволили визначити педагогічні умови, які дають можливість підвищити ефективність правової освіти студентської молоді. Однією з педагогічних умов успішного надання правової освіти студентам вищих навчальних закладів є вдале використання методів і форм організації спільної діяльності студентів, яке сприяє формуванню громадянських якостей. Правова освіта та виховання молоді мають державне значен-

ня, а тому вони повинні реалізувати не лише освітню функцію, але й обов'язково орієнтуватися на практично-виховну спрямованість.

У процесі навчально-виховної роботи з надання правової освіти студентам вищих навчальних закладів нами були застосовані такі методи: вивчення і роз'яснення правових і нормативних документів та консультування; форми організації навчальної діяльності: правові лекторії, юридичні всеобучі «Центрів соціальної служби для молоді», зустрічі з юристами, правоохоронцями, гуртки і клуби юних правознавців, тематичні бесіди, круглі столи.

З метою підвищення рівня правової культури та свідомості молоді щорічно проводяться правоосвітні виховні заходи, серед яких: місячник правових знань, тиждень правових дисциплін, огляди, конкурси. Викладацький колектив юридичного відділення аграрного коледжу здійснює щомісячний моніторинг правоосвітніх заходів, веде фотолітопис. Серед методів впливу на свідомість, почуття і волю в контексті виховання громадянськості студентів, з урахуванням особливостей юнацького віку, були використані наступні: розповідь, пояснення, роз'яснення, бесіда, діалог, диспут, переконання, приклад. Головним інструментом методів цієї групи є слово. Зокрема було проведено бесіди на теми: «Що таке правова освіта?», «Риси громадянської особистості», та ін.

Одним із напрямків роботи з реалізації Програми правової освіти населення на 2006-2010 роки є правове інформування мешканців міста. Саме тому на базі Міжнародного економіко-гуманітарного університету та Рівненського державного аграрного коледжу працює юридична консультація, де кращі студенти та викладачі надають безкоштовну правову допомогу малозабезпеченим мешканцям міста, студентам.

Важливим для нашого дослідження є впровадження ефективних форм взаємодії педагога і студента на засадах співробітництва. Співробітництво-це спільна діяльність педагога та студента для досягнення загальних цілей. Саме тому, обираючи конкретні методи навчання та виховання, педагоги враховували цілі, зміст і особливості виховання студентів як громадян України у сучасних умовах розбудови громадянського суспільства; методично оптимально поєднували конкретні обставини й умови навчально-виховного процесу в коледжі та університеті.

Під час проведення тижня юридичних дисциплін викладачі Рівненського державного аграрного коледжу на засадах співробітництва залучають студентську молодь до поширення волонтерського руху та участі у Всеукраїнському конкурсі «Служіння заради миру», який проводиться в рамках Міжнародного десятиріччя культури миру та ненасильства (2001 - 2010 роки), проголошеного Генеральною Асамблеєю ООН. Головною метою конкурсу є активізація миротворчого руху серед дітей і молоді України та інших країн, сприяння поширенню проектів служіння заради миру і милосердя. Всеукраїнський конкурс проектів «Служіння заради миру» спрямований на заохочення молодих людей до конкретних громадянських вчинків, вияву активної життєвої позиції, до практичної участі у допомозі інвалідам, літнім людям, спонукання дій, що допомагають подолати перешкоди суспільства на шляху до миру. Конкурсом заохочується також просвітницька робота з профілактики негативних явищ у молодіжному середовищі, сприянні через конкретну дію у вирішенні проблем: голоду, поширення хвороб, безпритульності, бідності, насильства над дітьми, ескалації насильства, зневаги моральних, громадянських, загальнолюдських, етнонаціональних та сімейних цінностей.

Виявляючи активну громадську позицію, студенти Рівненського державного аграрного коледжу запровадили програму залучення волонтерів для допомоги дітям-сиротам та участі у проекті «Служіння заради миру». До неї було включено такі заходи:

1. Проведення лекції на тему: «Служіння заради миру».
  2. Участь у тренінгах для роботи з дітьми-сиротами.
  3. Робота круглого столу із залучення спеціаліста-психолога на тему: «Психологічні аспекти сирітства».
  4. Бесіда з юристом Рівненського будинку дитину щодо проблем сирітства та можливості надання допомоги зазначеному закладу.
  6. Знайомство та відвідання Рівненського будинку дитини. Участь у святкуванні Дня захисту дитини та надання спонсорської допомоги Рівненському будинку дитини.
  6. Проведення конференції із залученням спеціалістів-юристів на тему: «Організаційно-правові засади усиновлення».
  7. Залучення громадськості до подолання проблеми сирітства (друк статті в ЗМІ).
  8. Проведення міжвузівської науково-практичної конференції на тему: «Проблеми українського суспільства: право на життя» в рамках подолання проблем сирітства.
- Важливим стимулом самовиховання громадянськості у студентів є проведення конкурсу «Проблеми українського суспільства: мої права». Метою конкурсу є сприяння утвердженню поваги до права в Україні.

Завданнями конкурсу є:

- підвищити загальний рівень правової культури та сприяти вдосконаленню системи правової освіти студентської молоді;
- формувати набуття необхідного рівня правових знань;
- сприяти створенню належних умов для отримання молоддю знань про свої права, свободи і обов'язки;
- виховувати у студентства повагу до права, гуманістичних правових ідей, загальнолюдських та національних правових цінностей;
- сприяти підвищенню рівня правової поінформованості студентства;
- залучати молодь до участі в інтелектуальних ділових іграх, громадських проектах.

У правовиховній роботі вищих навчальних закладів важливу роль відіграє залучення студентської молоді до посильної діяльності, яка передбачає певний обсяг правових знань, умінь та навичок. Це передусім участь у студентському самоврядуванні, зокрема в роботі комісії з дисципліни і порядку, у різних формах роботи. Залучення студентської молоді до правоохоронної роботи в навчальному закладі та за його межами слід оцінювати з погляду проведення профілактичної роботи з студентською молоддю і з погляду набуття нею правового досвіду, виховання в неї непримиренного ставлення до негативних явищ життя.

**Висновки..** Формування правової культури студентської молоді - це процес цілеспрямованого і систематичного впливу на правосвідомість особи (групи) за допомогою сукупності (комплексу) правовиховних заходів, певних способів і засобів, які має у своєму розпорядженні суспільство.

До основних напрямків вдосконалення правової освіти в Україні визначаємо:

- наукове, методичне та організаційне забезпечення розвитку правової освіти;
- розробка концепції правової освіти в Україні, відповідних галузевих та регіональних програм;
- підготовка висококваліфікованих наукових та науково-педагогічних кадрів у галузі правової освіти молоді;
- організація ступеневої системи правової підготовки;
- оптимальний вибір змісту, форм, методів та чіткої структури навчально-виховного процесу правової підготовки.

Правова освіта та правове виховання - важливе завдання сучасної системи освіти, необхідний елемент правової культури, умова становлення правосвідомості студентської молоді у сучасних умовах розбудови громадянського суспільства в Україні.

## Література

1. Андрейцев В. І. Сучасна правнича наука та освіта: на шляху до Болонського процесу /В. І. Андрейцев //Вища школа. - 2005. - № 3. - С. 36-54.
2. Кремень В. Г. Вища освіта в Україні. Навчальний посібник /В. Г. Кремень, С.М. Ніколаско - К.: «Знання». - 2005. - 327 с.
3. Закон України «Про вищу освіту» //Відомості Верховної Ради. - 2002 - № 20.
4. Ніколаєнко С.М. Вища освіта - джерело соціально-економічного і культурного розвитку /С.М. Ніколаєнко - К., «Знання», 2005. - 256 с.
5. Права молоді в Україні. Методичний посібник //Видав-во Державного комітету України у справах сім'ї та молоді. - К., 2003. - С. 3-6.
6. Сущенко В. І. Проблемні питання реформування правничої освіти в Україні в контексті Болонського процесу /В.І. Сущенко //Вища школа. - 2005. - № 5. - С. 21-25.
7. Савченко С. І. Правова освіта молоді: сучасний стан та шляхи вдосконалення /С.І. Савченко //Соціокультурні чинники розвитку інтелектуального потенціалу українського суспільства молоді. Наукові праці та матеріали конференції - К, 2001. - Вип. 1. - С. 661-665
8. Указ Президента України «Про невідкладні заходи щодо забезпечення функціонування та розвитку освіти в Україні» (04.07.05 р. N 1013/2005).

УДК 372.2

Н.М. МІСТКОВА

### МЕТОДИКО-МАТЕМАТИЧНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

**Анотація.** У статті представлено аналіз сучасного стану проблеми реалізації компетентнісного підходу до методико-математичної підготовки майбутніх учителів початкової школи України.

**Ключові слова:** методико-математична підготовка, компетентнісний підхід, компетентність, державний стандарт освіти.

**Аннотация.** В статье представлен анализ современного состояния проблемы реализации компетентностного подхода методико-математической подготовки будущих учителей начальной школы Украины.

Ключевые слова: методико-математическая подготовка, компетентностный подход, компетентность, государственный стандарт образования.

**Annotation.** The analysis of the modern state of problem of realization of competency build ding approach of methodical-mathematical preparation of future teachers of initial school of Ukraine is executed in the article.

**Key words:** Methodical-mathematical preparation, competency builds approach, competence, state standard of education.

**Постановка проблеми.** Початок ХХІ сторіччя ознаменувався зростанням уваги суспільства до вищої освіти, модернізація якої стала об'єктивною необхідністю. Вища освіта у цивілізованому світі є не просто засобом задоволення фахових потреб особистості, вона в значній мірі є духовною необхідністю суспільства. Проте, як констатують аналітики, вища освіта останнім часом стала менш якісною, переважна більшість випускників вищих навчальних закладів виявляють не конкурентоспроможними на Європейському ринку праці, випускникам східноєвропейських університетів пропонують просто фізичну роботу. Це спонукало провідні університети Європи об'єднати свої зусилля в рамках укладеної Болонської Конвенції і започаткувати великомасштабну реформу шляхом створення зони європейської освіти та науки.

На сучасному етапі розвиток вищої освіти підпорядковується законам ринкової економіки, що вимагає постійного поповнення змісту освіти новітніми матер-